

VEILIG WERKEN VOOR UILENBESCHERMERS

RAPPORTAGE

Een onderzoek naar de werkwijzen van Uilenwerkgroepen in Noord-Brabant, met focus op de veiligheidsmaatregelen en eventuele verbetermogelijkheden.

GEDREVENHEID X GEWENNING = GEVAAR !

Inhoud

1. Opdrachtschrijving	3
1.1 Opdrachtgever	3
1.2 Aanleiding onderzoek	3
1.3 Doel van het onderzoek	3
1.4 Literatuuronderzoek	4
1.5 Informatieverstrekkers	4
1.6. Veldbezoeken	4
1.7 Onderzoeker en onderzoeksperiode	4
2. Risico-analyse	4
2.1 Risico-analyse	5
3. Uilenwerkgroepen en Brabants Landschap	5
3.1 Relatie Uilenwerkgroepen en BL	5
3.2 Plan van Aanpak	5
3.3 Verzekering voor ongevallen en Wettelijke Aansprakelijkheid	6
3.4 Materialen	7
4. Literatuuronderzoek	7
4.1 Bevindingen literatuuronderzoek	7
4.2 Gebruik van de ladder als werkplek	8
5. Veldbezoeken	9
5.1 Bezochte groepen	9
5.2 Generieke opmerkingen:	9
5.3 Specifieke opmerkingen:	10
6. Conclusies en aanbevelingen	10
6.1. Bekendheid met risico's	10
6.2 Plan van Aanpak	11
6.3 Materialen:	11
6.3.1 Valbeveiligingsets:	11
6.3.2 Ladders	11
6.3.3 Overige materialen	12
6.4 Registratie (bijna-)ongelukken	12
7. Overige aanbevelingen	12
8. Slotopmerking	13
Bijlage 1: Verslag veldbezoeken	14

1. Opdrachtomschrijving

1.1 Opdrachtgever

Opdrachtgever van het onderzoek is het Coördinatiepunt Landschapsbeheer bij Stichting Het Noordbrabants Landschap (hierna: BL). De insteek, omvang en kaderzetting van het onderzoek is aangegeven door Jochem Sloothaak, Coördinator Soortenbescherming.

1.2 Aanleiding onderzoek

Sinds 01-01-2004 zijn niet alleen ondernemingen maar ook vrijwilligersgroepen verplicht om in het kader van de ARBO-wet¹ te beschikken over een Plan van Aanpak waarmee zij aantonen de mogelijke gevaren van hun vrijwilligerswerk – in dit geval bescherming van kerkuil en steenuil- te onderkennen.

BL ondersteunt uilenwerkgroepen zo veel mogelijk om eventuele gevaren af te dekken en heeft hiervoor een Plan van Aanpak aangereikt aan de uilenwerkgroepen.

Het werken op hoogte vormt het grootste gevaar voor uilenbeschermers. Dit geldt vooral wanneer sprake is van kerkuilenkasten, die hoog opgehangen zijn en alleen via een ladder bereikt kunnen worden. Om dit risico af te dekken stelt BL professionele valbeveiligingssets ter beschikking aan alle uilenwerkgroepen.

In 2008 werd door BL een enquête uitgezet onder de 18 uilenwerkgroepen, die over een valbeveiligingsset beschikten. Uit de reacties bleek dat maar liefst 8 van deze groepen zelden of nooit gebruik maakten van dit essentiële hulpmiddel.

Bij de verplichte jaarlijkse keuring van valbeveiligingen in 2013 bleek opnieuw dat menige uilenwerkgroep totaal geen gebruik maakt van dit materiaal. Voor BL was dit mede aanleiding om het aspect “Veilig werken” nader te onderzoeken bij uilenwerkgroepen.

1.3 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft meerdere doelstellingen:

- Beter in beeld krijgen wat uilenwerkgroepen nog nodig hebben om veilig te kunnen werken;
- Veiligheid opnieuw onder de aandacht van uilenwerkgroepen brengen, waarbij benadrukt wordt dat veiligheid op de eerste plaats een eigen verantwoordelijkheid is;
- Veiligheid als speerpunt positioneren voor uilenwerkgroepen.

---

¹ Arbeidsomstandighedenwet

1.4 Literatuuronderzoek

Voorafgaand aan het veldwerk werd kennis genomen van relevante vakliteratuur op het gebied van ARBO en VCA² voor richtlijnen en aspecten, die van toepassing (kunnen) zijn op het vrijwilligerswerk van uilenwerkgroepen. Dit is nader uitgewerkt in hoofdstuk 4.

1.5 Informatieverstrekkers

Op verzoek van de opdrachtgever werd informatie opgevraagd bij contactpersonen uit het werkveld van landschapsbeheer, uilenbescherming en werken op hoogte. Te weten:

Jan Kluskens	Landschapsbeheer Limburg
Johan de Jong	Kerkuilenwerkgroep Nederland
Emiel Rijken	Brabants Landschap
Marco Renes	Brabants Landschap
Mark van Roosmalen	ARQUEE

De verkregen informatie werd betrokken in het onderzoek.

1.6. Veldbezoeken

Om een indruk te krijgen van de werkwijze van de uilenwerkgroepen, werd een veldbezoek gebracht aan een aantal, vooraf geselecteerde, groepen. Bij de selectie, gemaakt door de Coördinator Soortenbescherming, werd gekozen voor grotere, langer opererende, gestructureerde groepen, met een fors werkpakket. Dit vanuit het standpunt dat zij beter zicht hebben op de knelpunten die bij de werkzaamheden naar voren kunnen komen dan kleine werkgroepen. De te bezoeken groepen werden vooraf schriftelijk geïnformeerd over het doel van het onderzoek en een beargumentering van de keuze voor hen. Hierbij werd expliciet vermeld dat het bezoek absoluut niet de bedoeling had om een waardeoordeel uit te spreken over hun huidige werkwijze.

1.7 Onderzoeker en onderzoeksperiode

Het onderzoek werd in de periode januari t/m oktober 2014 uitgevoerd door Ton Popelier, werkzaam binnen “AP Natuuradvies & Begeleiding” te Schijndel.

2. Risico-analyse

Voorafgaand aan het veldwerk werd een risico-analyse uitgevoerd, met aandacht voor:

- de risico's waaraan uilenbeschermers blootgesteld zijn;
- de mitigerende maatregelen die getroffen kunnen worden.

---

² Veiligheid, Gezondheid en Milieu (VGM) Checklist Aannemers

2.1 Risico-analyse

Risico	Maatregel
Valgevaar Uitglijden van ladder; wegschuiven van ladder;, evenwicht verliezen; defecten aan ladder; schrikreactie wegens aanval van uil, bijen of hoornaars; bedwelming door ammoniaklucht	<ul style="list-style-type: none"> • Degelijk schoeisel • 2^e man onder aan de ladder • Gebruik van kwaliteitsladder • Periodieke keuring van ladder • Gebruik van valbeveiliging en bevestigingspunten • Periodieke keuring van valbeveiliging
Rugblessures Bij dragen/verplaatsen van ladder en nestkast	<ul style="list-style-type: none"> • Ladder steeds met 2 personen dragen en verplaatsen. • Nestkast naar boven takelen
Inademen van stof/ammoniaklucht Bij schoonmaken van kasten	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik van mondkapje (type P3; fijnstof en ammoniak)
Infectiegevaar Door aanpakken van prooi-resten bij schoonmaken van kasten; krabwonden van aanvallende uilen, dan wel verwondingen door openhalen aan spijkers, houtsplinters, glas, muren etc	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik van werkhandschoenen • Hoofddeksel en veiligheidsbril dragen • EHBO-set met desinfecterend middel en verbandmateriaal beschikbaar houden

NB: Risico's van verkeer/vallen in gierkelders/bijtende erfhonden etc. zijn hier buiten beschouwing gelaten omdat deze risico's niet onlosmakelijk verbonden zijn aan uilenbeschermingsactiviteiten.

Bij de veldbezoeken (zie hoofdstuk 5) werden de risico's en het toepassen van mitigerende maatregelen besproken met de coördinatoren.

3. Uilenwerkgroepen en Brabants Landschap

3.1 Relatie Uilenwerkgroepen en BL

Uilenwerkgroepen werken *niet in opdracht* van BL, maar *met ondersteuning* van BL. Er is geen sprake van een (formele/informele) werkrelatie. Het dwingend voorschrijven van (het in acht nemen van) veiligheidsmaatregelen is dus niet van toepassing. BL kan uitsluitend appelleren aan het gezond verstand en verantwoordelijkheidsgevoel van de uilenbeschermers.

NB: Een terreinbeherende organisatie is veelal wel opdrachtgever wanneer er op haar eigen terreinen gewerkt wordt. Daarom is zij verantwoordelijk voor het verantwoord gebruik van de door haar aangeleverde materialen (en dus niet voor materialen die vrijwilligers eventueel zelf meenemen)

3.2 Plan van Aanpak

Bij het in bruikleen geven van valbeveiligingssets tekent de (vertegenwoordiger van de) uilenwerkgroep niet alleen voor de ontvangst van het materiaal, maar ook voor de voorwaarden, die verbonden zijn aan het gebruik hiervan. In de bruikleenovereenkomst is de zinsnede verwerkt: “De

bruiklener heeft kennis genomen van het “Plan van aanpak veilige bescherming van uilen”. Het Plan van Aanpak vormt een bijlage bij de bruikleenovereenkomst.

Het Plan van Aanpak (ongedateerde versie) is een lijvig (8 A4's) en overzichtelijk document, dat eerder gezien kan worden als een handleiding voor het veilig uitvoeren van uilenbeschermingswerk. De risico's voor uilenbeschermers zijn hierin in volle breedte en gedetailleerd benoemd, gevolgd door adviezen om de risico's zoveel mogelijk te beperken. Tijdens het onderzoek is meerdere malen gebleken dat de vrijwilligers – behoudens de coördinator van een uilenwerkgroep- onbekend zijn met het Plan van Aanpak. Gezien de inhoud en het grote belang van het document is dit een ernstige zaak.

Het Plan van Aanpak eindigt met de opmerking: *“Voorafgaand aan het volgende broedseizoen worden alle vrijwilligers van de groep schriftelijk op de hoogte gebracht van de aanpassingen aan het Plan van Aanpak”.* Een update van het Plan van Aanpak maakt onderdeel uit van de opdracht voor dit onderzoek.

2^e manscontrole op het klimtuig

Een registratieformulier van (bijna) ongevallen vormt onderdeel van het Plan van Aanpak. In de tekst is aangegeven, dat vrijwilligers (bijna) ongevallen met behulp van het formulier melden aan de coördinator van de groep. Deze dient de melding te evalueren, door te geven aan de Coördinator Soortenbescherming van BL en er voor te zorgen dat er maatregelen genomen worden, die de kans op herhaling van het (bijna)ongeval voorkomen.

De Coördinator Soortenbescherming heeft de afgelopen vijf jaar geen enkel ingevuld formulier ontvangen. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat er zich geen enkel (bijna)ongeval heeft voorgedaan bij de ruim 70 uilenwerkgroepen die Brabant telt. Onbekendheid met - of aversie tegen -de procedure, schaamte over het onzorgvuldig handelen of negeren van een voorval kunnen de redenen zijn waarom hier geen melding van gemaakt werd.

3.3 Verzekering voor ongevallen en Wettelijke Aansprakelijkheid

BL heeft een ongevallen-/WA-verzekering afgesloten voor haar vrijwilligers. Hierop kan pas worden terug gevallen wanneer de eigen verzekering van de vrijwilliger de claim afwijst en er geen beroep gedaan kan worden op de vrijwilligersverzekering, die veel gemeenten kennen. De WA-verzekering belooft € 2.500.000,= per gebeurtenis. De ongevallenverzekering is zeer sober (€ 25.000,= bij overlijden en € 50.000,= bij blijvende invaliditeit). Ze moet gezien worden als een vangnet wanneer de eigen verzekering van de vrijwilliger de schadeclaim afwijst en de desbetreffende gemeente geen vrijwilligersverzekering kent.

Er zijn bij het Coördinatiepunt Landschapsbeheer slechts enkele geringe claims (voor materiële schade) binnen uilenwerkgroepen bekend.

3.4 Materialen

BL verstrekt materialen in bruikleen; in de praktijk beperkt zich dat bij de uilenwerkgroepen tot een valbeveiligingsset. BL faciliteert de jaarlijkse keuring van de valbeveiligingsapparatuur. In het geval dat een groep verzuimt om de apparatuur ter keuring aan te bieden, wijst BL de verantwoordelijkheid voor de apparatuur van de hand en moet de gebruiker zelf zorg dragen voor de keuring. Deze uitspraak is opgenomen in de bruikleenovereenkomst.

Officieel dient een valbeveiliging na een val vernietigd te worden. De Coördinator Soortenbescherming kent geen voorbeelden waarbij zich dit heeft voorgedaan.

Ladders worden niet verstrekt aangezien er bij de uilengroepen persoonlijke voorkeuren bestaan voor specifieke merken/types ladders. Daarnaast wordt vaak gebruik gemaakt van ter plaatse aanwezige ladders. BL stelt elke uilengroep jaarlijks een bedrag ter beschikking voor materialen. Een groep kan besluiten om enkele jaarbedragen op te sparen en daarvan een ladder aan te schaffen. BL heeft hier verder geen bemoeienis mee.

Opmerkelijk is een zinsnede uit het Plan van Aanpak, waarin aangegeven wordt: *“gebruik alleen een deugdelijke (goedgekeurde) ladder”*. Ook goedgekeurde ladders moeten periodiek gekeurd worden; aan dit aspect wordt echter geen aandacht geschonken.

4. Literatuuronderzoek

4.1 Bevindingen literatuuronderzoek

De navolgende documentatie werd geraadpleegd om beeld te kunnen vormen over de te volgen werkwijzen bij werken op hoogte en de eventuele toepassing daarvan bij uilenbescherming:

- Arbeidsomstandighedenbesluit 23-09-2013-besluit (art. 3.16, 7.23 e.v.)
- ARBO-catalogus Schilderen en Vastgoedonderhoud, 2013
- Arbouw-advies voor de bouwnijverheid “Veilig werken op hoogte”, 2012
- “Veilig plaatsen en controleren van nestkasten”, “veilig werken met de ladder”, “Veiligheid en verantwoordelijkheid bij het vrijwilligerswerk”; Arbo-catalogus Bosschap (Bedrijfschap voor bos en natuur)
- “Stroomschema Stabiele werkplek op hoogte” ARBO-catalogus Bos en Natuur (niet gedateerd)

- “Veilig plaatsen en controleren van nestkasten”; IKL –Limburg Vrijwillig Landschapsbeheer nov. 2013
- “Arbeidsomstandighedenwet en het vrijwilligerswerk”, BL dec. 2012
- ARBO-plan/Risico-inventarisatie Kerkuilenwerkgroep Limburg (ongedateerd)
- Risico-inventarisatie en – evaluatie; Rijksoverheid-site 2013
- Dossier RI& E, Team Veiligheidsdeskundigen 2012
- Last Minute Risico-Analyse, ENEXIS nov. 2009

Het “Arbeidsomstandighedenbesluit” van 23-06-2013 spreekt over **valgevaar**, wanneer “*op een werkplek het risico bestaat om 2,5 meter of meer te vallen*”. Aan deze definitie wordt toegevoegd: “*of wanneer er sprake is van een gevaarlijke ondergrond*”.

Aan het thema “werken op hoogte” zijn veel publicaties gewijd. Het merendeel behandelt werkzaamheden, die door schilders, bouwvakkers, glazenwassers etc. worden uitgevoerd. Deze werkzaamheden zijn plaatsgebonden en langdurig van aard, en kunnen daarom niet daadwerkelijk als voorbeeld dienen voor de kortstondige werkzaamheden, die uilenbeschermers uitvoeren.

Slechts enkele publicaties focussen zich op de activiteiten van uilenbeschermers bij het hangen, controleren en schoonmaken van nestkasten. Deze publicaties geven nagenoeg steeds dezelfde interpretatie aan de ARBO-richtlijnen ten aanzien van het werken op hoogte:

- Gebruik de valbeveiliging wanneer men met de voeten op een hoogte van meer dan 2,5 meter moet werken;
- Gebruik de valbeveiliging wanneer sprake is van een gevaarlijke ondergrond (hekken, stenen, uitstekende voorwerpen)
- Gebruik de valbeveiliging wanneer je beide handen moet gebruiken bij het werk zelf;
- Gebruik de valbeveiliging wanneer het lastig is om beide handen te gebruiken bij het klimmen dalen.

4.2 Gebruik van de ladder als werkplek

Het Arbeidsomstandighedenbesluit (artikel 7.23 Algemeen) geeft een uitzonderingssituatie aan: “*Het gebruik van de ladder als werkplek moet zoveel mogelijk beperkt blijven tot situaties waarin het gebruik van een ander veiliger arbeidsmiddel niet gerechtvaardigd is in verband met het geringe risico en vanwege de korte gebruiksduur*”. Dit leidt tot verschillende interpretaties. IKL (Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg) hanteert deze uitzondering voor het controleren van een nestkast: “*de ladder mag gebruikt worden zonder valbeveiliging als de stahoogte (hoogte van de voeten) niet hoger dan 7,5 meter is*”.

Het Bosschap (Bedrijfschap voor Bos en Natuur) stelt, dat “*de ladder gebruikt mag worden voor een korte handeling, bijvoorbeeld om kort een nestkast te controleren, maar op grotere hoogte alleen*

5.3 Specifieke opmerkingen:

- De meeste groepen beschikken zelf over een of meerdere **ladders** om hun werk uit te kunnen voeren. De aangetroffen ladders bleken allen van gerenommeerde merken te zijn en waren voorzien een keurmerk. In geen enkel geval worden de ladders onderworpen aan een periodieke veiligheidscontrole.
“Ken en Geniet” beschikt niet over een eigen ladder en maakt gebruik van wat ter plekke bij de gastgever aanwezig is. De coördinator geeft aan dat hij graag over een geschikte ladder, eigendom van de uilenwerkgroep, zou willen beschikken.
- Nagenoeg alle groepen maken, wanneer de situatie dat vereist, gebruik van de door BL geleverde en geïnspecteerde **valbeveiligingset**. Bij Steenuilenkasten zal dit zelden noodzakelijk zijn omdat deze kasten op geringe hoogte gehangen worden. “Uilenwerkgroep De Kempen” wijkt hier van af. Om verstoring van de broedsels door nieuwsgierige gastgevers, vandalisme of eierdieven te voorkomen, plaatst zij de Steenuilenkasten extreem hoog. Dit vereist de inzet van “ladders op volle lengte” en het daarmee samenhangend gebruik van een valbeveiligingset.
- Er zijn diverse types **valbeveiliging** in gebruik, waarbij de aanhaakring zich op de borst dan wel op de rug bevindt. Het laatste type wordt door diverse groepen (en de geraadpleegde deskundige) afgewezen, aangezien de klimmer niet in staat is zich zelfstandig te bevrijden na een valpartij.
- Bij de controle van (met name) kerkuilkasten is het verstandig om **extra-maatregelen** te nemen zoals het gebruik van mondkapjes, veiligheidsbril, hoofddekseel en handschoenen (zie risico-analyse, par. 2.1). Hiervan wordt wisselend al dan niet gebruik gemaakt. Ook hierbij is de persoonlijke inschatting van de groepscoördinator doorslaggevend.
- Enkele groepen (“Ken en Geniet” en “O-W-Middelbeers”) maken gebruik van zogenaamde “**hoofdlampen**”. Deze lampen bieden het grote voordeel t.a.v. zaklampen dat beide handen altijd vrij zijn. Het gebruik van zulke lampen verdient aanbeveling binnen de uilenwerkgroepen omdat ze de veiligheid bevorderen.

Beide handen vrij dankzij een hoofdlamp

6. Conclusies en aanbevelingen

6.1. Bekendheid met risico's

Conclusie(s)

Alle bezochte uilenwerkgroepen zijn zich (zeer) bewust van de aanwezige risico's, die het plaatsen, controleren en schoonmaken van uilenkasten met zich meebrengen. Toch blijkt in de praktijk dat sommige vrijwilligers zich sterk laten drijven door haast, gewenning of andere redenen waardoor men bewust of onbewust risico loopt. Voor BL is het onmogelijk om hier grip op te krijgen.

Aanbeveling(en):

Blijf herhaaldelijk (mondeling en schriftelijk) een beroep doen op het gezond verstand en de persoonlijke verantwoordelijkheid van elke vrijwilliger. Dit kan via de Nieuwsbrief, Facebook, Infobladen, op de Jaaravonden etc. Wijs op de ernstige gevolgen, die een ongelukkige valpartij met

(blijvend) letsel of erger met zich mee kunnen brengen. Zowel voor de betrokkene en zijn gezin, de uilenwerkgroep, de gastgever en niet te vergeten de goede naam van BL.

6.2 Plan van Aanpak

Conclusie(s):

Het Plan van Aanpak is bij de meeste vrijwilligers niet bekend. Het document is omvangrijk, geschreven in formeel taalgebruik en nodigt daarom niet uit tot lezen.

Aanbeveling(en):

Draag zorg voor een beknopte, kernachtige en aansprekende samenvatting, die

verspreid wordt onder de vrijwilligers. De voorkeur gaat uit naar een geplastificeerde kaart met veiligheidsinstructies voor vrijwilligers, geïllustreerd met foto's van in scene gezette situaties ("veilig" versus "onveilig"). Deze kan eventueel bevestigd worden aan de (eigen) ladder.

Breng het Plan van Aanpak regelmatig onder de aandacht van vrijwilligers om te voorkomen dat de aandacht voor risico's verslapt.

Gebruik een kwaliteitsladder

6.3 Materialen:

6.3.1 Valbeveiligingsets:

Conclusie(s):

Door organisatorische redenen binnen BL konden niet alle uilenwerkgroepen tijdig in 2014 beschikken over goedgekeurde valbeveiligingsets.

Diverse groepen werken met een valbeveiligingset waarbij het aanhaakpunt zich op de rug bevindt. Dit is ongewenst aangezien de klimmer zich zelf niet kan bevrijden na een valpartij. Dit veroorzaakt een groot risico op het "Harnass Suspension Trauma" (beknelling van slagaders).

Aanbeveling(en):

Laat de keuringen uitvoeren in de "rustige" periode van het jaar (1^e kwartaal) en benoem voor het inleveren/ophalen van de valbeveiligingset meerdere regionale inleverpunten. Hiermee wordt de drukte rond de Provinciale Jaaravond vermeden en wordt de mogelijkheid voor uilenwerkgroepen gecreëerd om uit te wijken naar een andere inlever-/ophaaldatum en – punt.

Vervang de valbeveiligingsets met aanhaakpunt op de rug door sets met aanhaakpunt op de borst.

6.3.2 Ladders

Conclusie(s):

Van de 6 bezochte groepen bleken er 5 te kunnen beschikken over eigen ladder(s) van goede makelij. In het 6^e geval werd gebruik gemaakt van wat ter plekke aanwezig is. De desbetreffende groep beseft dat dit geen gewenste situatie is; zij zou graag over willen gaan tot de aanschaf van een goede ladder.

In geen enkel geval vindt een periodieke keuring plaats van de gebruikte ladder(s), wat als een zwakte gezien moet worden in de veiligheidsmaatregelen.

Aanbeveling(en):

Overweeg om de Uilenwerkgroepen te voorzien van goedgekeurde ladders, waarbij een keuzemogelijkheid in type ladders (al dan niet opvouwbaar) wordt aangeboden. Hiermee wordt bereikt, dat elke groep over deugdelijke ladder(s) kan beschikken.

Ook voor goedgekeurde ladders geldt dat er een periodieke keuring vereist is. Deze keuring zou gecombineerd kunnen worden met de keuring van de valbeveiligingssets.

6.3.3 Overige materialen**Conclusie(s):**

Diverse groepen hebben geen hulpmiddelen voorhanden bij hun werkzaamheden, zoals mondkapjes, handschoenen, emmer (om kuikens vanuit de nestkast te halen) etc.

Bij enkele groepen wordt gebruik gemaakt van “hoofdlampen”. Deze hebben het grote voordeel dat men op de ladder beide handen altijd vrij heeft voor handelingen.

Aanbeveling(en):

Verstrek vanuit het Coördinatiepunt Landschapsbeheer de genoemde hulpmiddelen, die het veilig werken kunnen bevorderen.

6.4 Registratie (bijna-)ongelukken**Conclusie(s):**

Er is de afgelopen jaren geen enkele melding gedaan van een (bijna-)ongeval. Het is onwaarschijnlijk dat er zich de afgelopen jaren geen enkel (bijna)ongeval heeft voorgedaan bij de ruim 70 uilenwerkgroepen die Brabant telt. Onbekendheid met of aversie tegen de te volgen procedure, schaamte over het onzorgvuldig handelen of negeren van een voorval kan de reden zijn dat er geen melding van gedaan is. Dit heeft als gevolg dat er een onvolledig beeld van de (bijna)ongevallen is bij de Coördinator Soortenbescherming.

Aanbeveling(en):

Jaarlijks dienen de coördinatoren van de uilenwerkgroepen een declaratie in vanwege gemaakte onkosten. Geadviseerd wordt om het declaratieformulier te combineren met een verklaring dat er zich geen (bijna)ongelukken voor hebben gedaan. Dit verhoogt de attentiewaarde bij de coördinatoren. Uiteraard moet duidelijk gemaakt worden dat de vergoeding niet aangetast wordt door de vermelding van (bijna-)ongelukken.

7. Overige aanbevelingen

1. Presenteer de uitkomsten van het onderzoek op de eerstvolgende Provinciale Jaaravond Uilenbescherming om meer bewustwording te creëren.
2. Agendeer het thema Veiligheid standaard voor de jaarlijkse Provinciale Jaaravond Uilenbescherming en neem dit onderwerp altijd op in het Jaarverslag.
3. Zorg dat een veiligheidsdeskundige aanwezig is op jaarlijkse Provinciale Jaaravond Uilenbescherming om buiten het programma om persoonlijke adviezen te geven over valbeveiligingssets, ladders e.d.
4. Organiseer informele regionale bijeenkomsten voor de uilenwerkgroepen waarbij een veiligheidsdeskundige het juiste gebruik van een valbeveiligingsset demonstreert en en waar

vrijwilligers hun (technisch gerichte) vragen in een collegiale setting voor kunnen leggen. Deze bijeenkomsten zouden gecombineerd kunnen worden met de inname-avonden voor de keuring van de valbeveiligingssets (zie 6.3.1)

8. Slotopmerking

De onderzoeker wil de bezochte uilenwerkgroepen hartelijk bedanken voor de amicale ontvangst en de openhartigheid over hun manier van werken. Alleen dankzij hun medewerking was het mogelijk om diepgang te bereiken in het onderzoek.

Tekst en foto's: Ton Popelier

AP Natuuradvies & Begeleiding

Versiebeheer

0.1	25-11-2014	1 ^e conceptversie
0.2	01-12-2014	Opmerkingen J.Sloothaak en voorstellen M. v. Roosmalen verwerkt
1.0	17-12-2014	Definitieve versie na overleg J.Sloothaak en E.Rijken

Bijlage 1: Verslag veldbezoeken

UWG	Acties/Notities	Uitwerking
<p>Groep 1</p>	<p>Op 29/01/14 X geassisteerd bij het hangen van 1 KU-kast en 1 SU-kast. Eveneens braakballen opgehaald bij 1 KU-kast.</p> <ul style="list-style-type: none"> • X gaat normaal met één maat op pad of anders alleen (bij gemakkelijk te bereiken kasten). Nu assistentie door TP. • Maakt gebruik van zijn eigen uitschuifbare ladder (en is daardoor niet afhankelijk van wat bij de gastgever beschikbaar is) • X waarschuwt altijd vooraf de gastgever. • Bij het hangen van de KU-kast geen valbeveiliging benut. Gezien hoogte (ca. 6 mtr voetheogte), locatie en omstandigheden <u>nog net acceptabel</u>. Kast is van vrij licht materiaal, waardoor takelen niet nodig is; X draagt kast op de rug met 1 hand. Werkwijze X: twee overstekende plaatjes op balk vastschroeven en daar de kast op vastzetten. Hierdoor hoeft de kast amper verschoven te worden. Neemt gereedschap mee in pukkel. • Ophalen van braakballen: emmertje met beugel mee naar boven waardoor hij 1 hand vrijhoudt. Gezien hoogte (6 mtr voetheogte) redelijk veilige werkwijze. • Ophangen SU-kast in kastanje. Op 3 mtr hoogte; geen risico. • Conclusies: acceptabele, maar verre van optimaal veilige manier van werken. Heeft geen behoefte aan andere zaken van BL. 	

<p>Groep 2</p>	<p>19-05-2014: controle van 4 KU-kasten (1 kast schoonmaken) en 1 SU-kast. Coördinator (klimmer) en 1 teamlid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1^e adres: KU-kast controleren. Vast trapje aanwezig; geen maatregelen nodig. Gastgever aanwezig. • 2^e adres: SU-kast controleren. Goede ladder aanwezig. Jongen in kast. KU-kast in lege schuur. Erg hoog tegen de gevel, boven betonnen vloer. Dezelfde ladder gebruikt, bijna op volle lengte. Geen valbeveiliging gebruikt (er is ook geen aanhaakpunt aanwezig). UWG heeft wel set bij zich; nieuw verstrekt door BL. Gastgevers aanwezig. • 3^e adres: KU-kast in schuur vol lage muurtjes en rommel. Goede ladder staat opgesteld. Vijf KU-kuikens in kast, die drijfnat blijkt te zijn met zware ammoniaklucht. X moet met elk jong apart naar beneden en maakt daarna op de ladder de kast schoon. Twee grote emmers vol nat nestmateriaal. Geen mondkapje gebruikt; moet handschoenen lenen 	
-----------------------	--	--

	<p>van gastgever. Ook hier geen valbeveiliging benut. Gastgever aanwezig.</p> <p>Conclusies/opmerkingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • X concludeert zelf dat bij beide KU-kasten van een (zeer) onveilige situatie sprake is en dat de valbeveiliging nodig was geweest. Gaat ter plekke maatregelen (aanbrengen aanhaakpunten). Ziet veiligheid nu in een ander perspectief! • UWG neemt nooit eigen ladder mee, gebruikt wat aanwezig is. X geeft desgevraagd aan wel over een eigen goede ladder te willen beschikken. • X stelt om voor om lijstje op te stellen van noodzakelijke zaken, zoals mondkapjes, handschoenen, emmers, GSM, EHBO-kistje, hoofdlamp.	
--	--	--

Groep 3	<p>24-05-2014 Controle van 18 SU-kasten en 1 KU-kast. Coördinator en 3 teamleden, waarvan één vaste klimmer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De SU-kasten hangen in bomen in het buitengebied, al dan niet op het erf van de gastgever. Alle kasten zijn meters hoger opgehangen dan wat gebruikelijk is. De reden hiervoor is dat de kasten zo beter beschermd zijn tegen eierdieven, vandalen en nieuwsgierige gastgevers. Boven zijn de kasten met een hangslot vergrendeld. • Bij nagenoeg alle bezochte kasten wordt dezelfde werkwijze gevolgd. De klimmer gaat naar boven; tweede vrijwilliger zekert de trap en derde vrijwilliger is in de buurt voor hand en spandiensten. De klimmer zekert de valbeveiliging met de sling om een boomtak en werkt zo verder. Opmerking: in diverse gevallen zekert hij zich te laag (dus niet boven hoofdhoogte). • Bij een melkveebedrijf gaat de klimmer omhoog in de laadbak van een shovel. Hij zekert zich aan de laadbak. • Op één adres naast de SU-kast ook een KU-kast op bewoning gecontroleerd in een open schuur. KU verlaat de kast nadat de klimmer er tegenaan geklopt heeft. <p>Conclusies:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tijdens deze controle ronde wordt zeer veilig gewerkt, bijna volgens het boekje. Goede rolverdeling. Helaas meldt de coördinator enkele dagen later, dat de valbeveiliging afgedaan werd zodra ik van de groep afscheid genomen heb. Diverse andere kasten werden gecontroleerd zonder gebruik te maken van de valbeveiliging. Wie houdt wie voor de gek... • Groep heeft geen behoefte aan extra-zaken van BL.	
----------------	---	--

Groep 4	<p>22-07-2014 Controle van 5 KU-kasten, waarvan 1x kuikens ringen. Coördinator (vaste klimmer) en 2 teamleden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strak georganiseerd, wat veel vertrouwen wekt. Vaste taakindeling voor klimmer, assistentie bij ladder en registratie van gegevens. • Neemt altijd eigen ladder en klimtuig (met toebehoren) mee. • Kast 1 en 2 hangen extreem hoog; een nalatenschap van vorige uilenbeschermers. Verplaatsen stuit op bezwaren van gastgever (vlieggat in muur). • De ladder wordt boven gezekerd, en de klimmer zekert zich ook. De klimmer propageert ook het gebruik van een zgn fliplijn om ook gezekerd te zijn tijdens het beklimmen/afdalen van de ladder. Lijkt een goede aanvulling op de reeds bestaande veiligheidsmaatregelen. • Het ringen van de kuikens vindt plaats in een kerktoeren, waar de KU-kast gemakkelijk bereikbaar is zonder ladders en klimwerk. <p>Conclusies: deze UWG kan model staan voor goed georganiseerd en veilig werken!</p>	
----------------	---	--

Groep 5	<p>04-08-2014 Controle van 2 KU-kasten door coördinator en 1 teamlid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De UWG heeft <u>doelbewust</u> geen KU-kasten gehangen op grote hoogtes. De kasten zijn standaard te bereiken via de klaptrapjes, die in bezit zijn van de UWG. • Controle van KU-kast op zolder van coördinator. Alles zichtbaar via webcam; geen handelingen nodig. • Controle van KU-kast in kerktoeren. Kast is bereikbaar via laddertjes en loopplanken met armsteunen; relatief veilige situatie. Controle van de kast brengt geen valgevaar met zich mee. • Beide teamleden dragen hoofdlampen, omdat hierdoor beide handen vrij blijven voor handelingen. <p>Conclusies: op basis van de (beperkte) waarnemingen en verstrekte informatie lijkt er sprake te zijn van een veilige manier van werken. Gebruik van hoofdlamp is een aanrader.</p>	
----------------	--	--

Groep 6	<p>07-08-2014 Controle van 12 KU-kasten. Coördinator en 1 teamlid; klimmen beiden (en dragen beide valbeveiliging)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Goed op elkaar ingespeeld team. De een klimt, de ander zekert de ladder. De UWG benut uitsluitend de eigen ladder om elk risico uit te sluiten. • Alle bezochte kasten zijn strategisch opgehangen en er zijn een of meerdere aanhaakpunten aangebracht. De UWG komt hierdoor zelden in lastige situaties terecht. • Op elke bezochte locatie worden eerst rustig de omstandigheden beoordeeld, voordat de klimmer naar boven gaat en zich zekert. • De bus van de coördinator is voorzien van een vak waarin alle mogelijke materialen op een overzichtelijke manier zijn opgeborgen. Geeft een professionele uitstraling. <p>Conclusies: ook hier is sprake van een zeer veilig werkend team uilenbeschermers!</p>	
----------------	---	--